

ŠKOLA - KLÍČ K ŽIVOTU
ZŠ M. Choceňského

PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ U ŽÁKŮ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

M. CHOCEŇSKÉHO

CHOCEŇ

Tento materiál vychází z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (č.j. 21291/2010-28).

1. NÁVYKOVÉ LÁTKY

Alkohol = nejrozšířenější návyková látka
- má velmi komplexní účinky na lidský organizmus

- mozková kůra - ovlivnění poznávacích schopností, zejména přijímání, uchování a vybavování, resp. využívání informací
- mozeček - alkohol ovlivňuje motoriku
- hipokampus - alkohol snižuje schopnost zapamatovat si nové informace
- mozkový kmen - alkohol zde může ovlivnit řízení dýchání a krevního oběhu
- mozkový okruh odměny (reward pathway), vyvolává pocity uspokojení, které pak vedou k tendenci opakovat konzumní chování

Tabák = nejrozšířenější návyková látka
- dětská nemoc (průměrný věk 1. cigarety je u nás kolem 10 let)

Marihuana = nejčastěji zneužívaná nelegální droga
- psychotropní efekt

Riziková místa

- toaletní a šatní prostory v době přestávek mezi vyučováním a poledními přestávkami
- bezprostřední okolí školy
- akce školy – výlety, exkurze, lyžařské výcviky…

Opatření, prevence

- Školní řád nabývá účinnosti 1.9.2023

Žáci školy mají přísný zákaz nošení, držení, distribuci, zneužívání a používání návykových látek – nikotinu, nikotinových sáčků, kratomu, psychoaktivních látek a jedů, látek, které svým tvarem či chutí evokují návykové látky a jedy v areálu školy i mimo areál, pokud se jedná o akci pořádanou školou. Distribuce (§ 187 trest. zák.) a šíření omamných a psychotropních látek (§ 188 trest. zák.) je v ČR zakázána a takové jednání je trestním činem nebo provin ěním. Škola je povinna tento trestný čin překazit oznámením věci Policii ČR. Porušení tohoto zákazu se bere jako hrubé porušení školního řádu.

- 379/2005 Sb. ZÁKON ze dne 19. srpna 2005 o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů .
- Formování vhodných postojů k návykovým látkám (zájem žáků o své zdraví).
- Snažíme se, aby námi zvolený program odpovídal věku, potřebám a schopnostem dítěte.
- Podporujeme sebedůvěru, zájmy žáků a jejich zvědavost.

- Podporujeme v hodinách otevřené orientované diskuse.
- Zapojení do života místní komunity, využití vzorů.
- Živé interaktivní učení, podpora zájmu a zvědavosti vhodnými zábavnými metodami.
- Nabídnout žákům jiný symbol dospělosti než je kouření či užívání alkoholu aj.
- Snažit se působit na skupinu jako celek, nikoliv na jednotlivce.

2. VANDALISMUS

Ve školním prostředí se projevuje ničením školního majetku nebo jeho poškozováním a ničením majetku ostatních žáků a žákyň, případně dalších členů školní komunity.

Rizikový čas

- přestávky mezi vyučovacími hodinami
- přestávky mezi odpoledním vyučováním

Riziková místa

- prostory v šatnách
- dívčí a chlapecké záchody
- třídy a chodby o přestávkách
- vyučovací hodina, kdy žák/yně se touto dobu nezdržují ve třídě (přenos TK, odchod na toalety apod.)
- bezprostřední okolí školy i v nočních hodinách

Opatření a prevence

- Školní řád (směrnice nabývá účinnosti 1.9.2023)

4. Podmínky zacházení s majetkem školy

4.1. Zacházení se školním majetkem, učebnicemi a školními potřebami
• Žák má právo užívat zařízení školy, pomůcky a učebnice v souvislosti s výukou a je povinen udržovat v pořádku všechny věci, které tvoří zařízení školy a třídy.
• Žák šetrně zachází s učebnicemi a se všemi věcmi, které mu byly svěřeny do osobního užívání.
• Žák udržuje své pracovní místo v pořádku. Před odchodem ze třídy si uklidí své pracovní místo a jeho okolí. Po skončení poslední vyučovací hodiny uloží židli na lavici.
• Žáci nemanipulují s vybavením odborných učeben, s exponáty, modely, elektrickými spotřebiči, ventilacemi, regulačními ventily, žaluziemi bez přítomnosti vyučujících.
• Dojde-li ke škodě na majetku školy způsobené žákem, prošetří třídní učitel žáka okolnosti, za kterých došlo ke vzniku škody. Následně zváží výchovná opatření a dle situace se podílí na realizaci technických opatření a vymáhání škody.
• Při svévolném poškození majetku školy bude škola požadovat úhradu vzniklé škody (např. úhradu nákladů na opravu) nebo opravení majetku (dle situace žákem, zákonným zástupcem žáka nebo kvalifikovaným pracovníkem).

• Při úmyslném zničení majetku školy nebo při jeho ztrátě bude škola požadovat úhradu vzniklé škody nebo věcnou náhradu.
• Úhradu škody způsobenou na majetku školy žákem bude škola vymáhat u zákonného zástupce žáka.
• Žákům 2. – 9. ročníku jsou bezplatně zapůjčovány učebnice. Žák je povinen chránit učebnice před poškozením, ztrátou nebo zničením. Pokud žák učebnice poškodí či ztratí, je povinen nahradit vzniklou škodu.
• Projevy vandalismu jsou posuzovány jako hrubé porušování školního řádu.

4.2. Pravidla pro používání žákovských skříněk

• Žákovská skříňka slouží k ukládání oděvů, obuvi a věcí souvisejících s vyučováním (např. oblečení na tělesnou výchovu a pracovní činnosti) a musí v ní být udržován pořádek. Neslouží k ukládání cenných věcí, potravin, učebnic a pracovních sešitů.
• Je-li to možné, škola zapůjčí bezplatně žákovi 4. - 9. ročníku žákovskou skříňku s jedním klíčkem na dobu užívání. Přestane-li žák žákovskou skříňku využívat (např. na konci školního roku, při odhlášení ze školy, při změně třídy apod.), vrátí klíč školníkovi.
• Při ztrátě nebo poničení klíče uhradí zákonní zástupci žáka finanční částku, která je zapotřebí pro pořízení duplikátu ztraceného nebo poškozeného klíče, popřípadě celého zámku skříňky.
• Žák nebude žákovskou skříňku polepovat ani jiným způsobem upravovat její vzhled, nebude ji násilně otvírat a jinak poškozovat.
• Dojde-li k poškození žákovské skříňky, žák bezodkladně informuje školníka.
• Třídní učitelé mohou provádět namátkovou kontrolu žákovských skříněk za přítomnosti žáka.
• V případě nedodržování pravidel pro používání žákovských skříněk může být žákovi skříňka odebrána.

4.3. Pravidla pro používání šaten

• Šatny jsou určené k odkládání svrchního oblečení a obuvi. Nejsou určené k odkládání učebnic, peněz, mobilních telefonů a jiných cenných věcí.
• Za věci ponechané po vyučování v šatnách škola neručí.
• Žáci mají zakázáno během výuky a o přestávkách, kromě polední, vstupovat do šaten bez povolení učitele

- Dohled nad žáky je zajištěn po celou dobu jejich pobytu ve školní budově, přehledy pověřených osob jsou vyvěšeny na všech úsecích, kde dohledy probíhají (chodby, tělocvična, školní dvůr)
- Možnost trávení přestávek na školním dvoře či v tělocvičně.
- Místa k sezení na chodbách – posezení s přáteli.
- Průběžné procházení a kontrola šatních prostor.
- Seznámit žáky s tím, kolik co stojí + jak dlouho na to budou rodiče vydělávat + co jim z toho důvodu bude odepřeno.
- Uvolňování z hodin pouze z důvodu třídních knih.

Co dělat, když…

- Podmínky zacházení se školním majetkem zakotvit do školního řádu a to včetně sankcí, které škola použije v případě, že se někdo dopustí úmyslného ničení majetku.

Náhrada škody není sankce, ale samozřejmost. Předpokladem je současně písemné stvrzení zákonnými zástupci žáka o seznámení se školním řádem.

- Náhradu úmyslně způsobené škody důsledně vymáhejte po tom, kdo ji způsobil. U nezletilých potom po jejich zákonném zástupci.
- Opakovaně s žáky a žákyněmi komunikujte na téma ochrana majetku a zacházení s cizím majetkem.
- Jestli žák nebo žákyně, kteří škodu způsobili, nejeví ochotu k její nápravě, případně je škoda takového rozsahu, že věc nelze svépomocně opravit, vyrozumívejte o tomto chování zákonné zástupce žáků a žákyň a dohodněte s nimi způsob náhrady škody.
- Jestliže se jedná o škodu většího rozsahu a ten, kdo ji způsobil není ochotný škodu nahradit, vyrozumívejte Policii ČR a oznamte podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy.
- U škod, které se dají nahradit tak, že je opraví sám žák nebo žákyně, preferujte tento způsob náhrady škody.
- O způsobené škodě proveďte záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – co - kdy – kde – jak – proč – čím…
- Snažte se vždy dobrat příčiny takového jednání a s ní následně pracovat.

3. ZÁŠKOLÁCTVÍ

„Chození za školu“ je považována neomluvená absence žáka (absenci žáka omlouvá pedagog na základě písemné žádosti zákonného zástupce či plnoletého žáka, vždy v souladu s pravidly školy o omlouvání absence) základní školy ve škole.

Rizikové faktory

- Negativní vzory v okolí
- Nezaměstnanost
- Příslušnost k menšinám
- Chudoba
- Volání o pomoc v tíživé akutní situaci
- Projev jiné závažné psychické poruchy (schizofrenie, deprese)
- Odpor ke škole u dětí s menším nadáním
- Špatné přizpůsobení školnímu režimu
- Nechuť ke školní práci
- Osobnost pedagoga (nespravedlivé hodnocení žáků, neřešení vážných situací…)
- Projevy šikanování na školách
- Experimenty s návykovými látkami u žáků
- Nejednotnost výchovného působení
- Nezájem rodičů o své děti, vysoká zaměstnanost rodičů
- Neochota a neschopnost rodičů motivovat dítě ke vzdělávání
- Trávení volného času nevhodnými aktivitami

Pozitivní faktory

- Kvalitní úroveň školy
- Vzory ve společnosti či okolí
- Pozitivní klima školy a třídního kolektivu
- Neustálý rozvoj školy
- Rozvoj schopností dítěte
- Včasná diagnostika obtíží, motivace k učení
- Podpora sebevědomí v hodinách
- Zdravá komunikace doma i ve škole
- Podpora učitele
- Kvalitní a podnětné rodinné prostředí
- Včasné podchycení problémů a využití odborné pomoci
- Kvalitní a pestrá nabídka volnočasových aktivit ve škole a okolí
- Seznámení žáků a rodičů se školním řádem, preventivním programem a školní preventivní strategií
- Včasné zjištění záškoláctví

Opatření a prevence

- Školní řád (směrnice nabývá účinnosti 1.9.2023)

2.6. Podmínky pro uvolňování a omlouvání neúčasti žáků z vyučování

• Zákonný zástupce nebo jiná osoba odpovědná za výchovu žáka oznámí (zápisem do ŽK, osobně, telefonicky nebo e-mailem) důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování nejpozději do 3 pracovních dnů od počátku nepřítomnosti, po ukončení nepřítomnosti písemně žáka omluví prostřednictvím omluvného listu třídnímu učiteli nejpozději do 3 pracovních dnů. Zpětné omlouvání hodin nebude školou akceptováno, a to ani na základě lékařského potvrzení. V případě nesplnění této povinnosti bude nepřítomnost žáka považována za neomluvenou a budou z ní vyplývat výchovná opatření. Neomluvená absence je závažným porušením školního řádu.

• Nepřítomnost žáka může být omluvena zdravotními či závažnými rodinnými důvody, které budou specifikovány. Škola, pokud to považuje za nezbytné, může požadovat doložení nepřítomnosti žáka z důvodu nemoci lékařem, a to jako součást omluvenky vystavené zákonným zástupcem.

• Předem známou nepřítomnost dítěte ve škole omluví zákonný zástupce s dostatečným předstihem a požádá o uvolnění před jejím započetím:

➢ z jedné vyučovací hodiny příslušného vyučujícího (se souhlasem TU)
➢ z jednoho až dvou dnů třídního učitele
➢ ze tří a více dnů ředitele školy, který určí náhradní způsob vzdělávání žáka (nutno vyplnit ŽÁDOST)

• V době vyučování je žák 1. stupně uvolněn pouze při osobním vyzvednutí zákonným zástupcem.
• Žáci 2. stupně jsou uvolněni i na základě písemné žádosti zákonného zástupce s náležitostmi dle vzoru na webu školy. Žádosti o uvolnění telefonem, SMS nebo mailem nebudou akceptovány.
• Při souvislé neplánované nepřítomnosti přesahující dva týdny konzultuje zákonný zástupce s třídním učitelem zajištění optimálního průběhu vzdělávání plnění povinné školní docházky.
• Neomluvenou nepřítomnost do součtu 10 vyučovacích hodin projedná třídní učitel se zákonným zástupcem žáka. Při počtu neomluvených hodin nad 10 svolává ředitel školy nebo jím pověřená osoba výchovnou komisi. Při počtu neomluvených hodin nad 25 je škola povinna informovat orgán sociálně-právní ochrany dětí v místě bydliště dítěte.
• Při ztrátě zájmu o nabízené služby nepovinného předmětu je možné odhlášení jen ke konci pololetí, omlouvání z těchto vyučovacích hodin bez závažného důvodu není možné

- *Pravidelné zpracovávání dokumentace o absenci žáků.*
- *Součinnost se zákonnými zástupci.*
- *Analýza příčin záškoláctví žáků včetně přijetí příslušných opatření.*
- *Výchovné pohovory s žáky.*

Překonej 10 mýtů o záškoláctví

1. *Záškoláci jsou především děti líné, kterým vyhovuje zahálčivý způsob života.*

Skutečnost – není to tak – záškoláci jsou naopak často fyzicky zruční a pracovití, jsou však citově nejistí a mají zkušenost se školní neúspěšností.

2. *Hlavním důvodem záškoláctví je nezájem žáků o vzdělávání.*

Skutečnost – výzkumy ukazují, že nezájem o vyučování je až na druhém místě z uváděných důvodů. Téměř každý třetí záškolák však uvádí jako důvod strach z nesplněných školních povinností.

3. *Záškoláctví má především skupinový charakter a je spojené s touláním se venku.*

Skutečnost – pětkrát častěji tráví záškoláci čas doma než venku nebo ve městě. Přibližně asi jen šestina záškoláků tráví svůj čas s kamarády.

4. *Nám se to nemůže stát.*

Skutečnost – záškoláctví se může objevit v každé rodině, i v té „dobré“!

5. *Záškoláctví se dramatizuje, bylo tu vždy.*

Skutečnost – záškoláctví tu bylo, ale za poslední roky se zvýšila tolerance vůči neplnění nejen školních povinností dětí, snížila se kontrola záškoláctví a stoupl počet neomluvených a omluvených hodin

6. *Záškoláctví je spojeno s nižším intelektem žáků.*

Skutečnost – pravda je, že nejnižší záškoláctví je na osmiletých gymnáziích, to je ale skupina s výraznou motivací vzdělávat se. Pokud jde o počet záškoláků, je však nízké záškoláctví i ve speciálních základních školách, kde nároky nejen odpovídají schopnostem dětí, ale pozitivní hodnocení žáků není spojeno jen se školní výkonností

7. *Vina je především na záškolácích samých.*

Skutečnost – záškoláci pocházejí častěji z neúplných rodin a z rodin nefunkčních. Na tyto skutečnosti nemají záškoláci vliv. Jde často o emocionálně a sociálně narušené děti bez přiměřeného rodinného zázemí.

8. *Záškoláctví se téměř vždy odhalí a je spojené s „výchovnými" opatřeními.*

Skutečnost – záškoláci mají poměrně často opačnou zkušenost. Každý dvanáctý uvádí, že se na jeho záškoláctví vůbec nepřišlo a téměř každý třetí tvrdí, že se následně po neomluvené absenci nic nestalo

9. Nejúčinnějším prostředkem při řešení záškoláctví je důsledná kontrola záškoláků a potrestání jejich záškoláctví.

Skutečnost – ani samotná kontrola nebo dokonce samotné vodění dítěte do školy, ani samotný trest nebývají účinným řešením, protože nejsou zaměřené na příčiny záškoláctví

10. *Škola dělá co může, řešit by to měli jiní (rodiče, děti, sociální pracovníci, policie.)*

Skutečnost – někteří odborníci tvrdí, že až třetina záškoláctví souvisí přímo s klimatem ve škole, se způsobem jednání pedagogů se žáky a s neprofesionálním fungováním pedagogů. Na školní klima nemají vliv a nezmění ho ani policie, ani sociální pracovníci.

4. KRÁDEŽE

Jednání, při kterém se někdo zmocní věci, která není jeho a to za účelem si ji ponechat, používat ji apod., aniž by s tím majitel věci souhlasil, nebo o tom byl informován.

Rizikové situace

- Příležitost
- Volně položené a nezabezpečené věci (ve třídách či v šatnách)
- Neuzamčené kolo vhodným zámkem ve stojanu
- Menší, cennější a zajímavější předměty

Opatření a prevence

Školní řád (směrnice nabývá účinnosti 1.9.2023)

4.3. Pravidla pro používání šaten

• Šatny jsou určené k odkládání svrchního oblečení a obuvi. Nejsou určené k odkládání učebnic, peněz, mobilních telefonů a jiných cenných věcí.
• Za věci ponechané po vyučování v šatnách škola neručí.
• Žáci mají zakázáno během výuky a o přestávkách, kromě polední, vstupovat do šaten bez povolení učitele

- Služba pověřená na zamykání a odemykání své třídy při přechodu do oborových učeben.
- Uzamčení školní kolárny.
- Zákaz vstupu cizích žáků do kmenové třídy.

Pozor

- **případě, že je ukradena věc menší hodnoty než 10 000,- Kč (a je to bez použití násilí – překonání překážky, není to vloupání)** jedná se o přestupek proti majetku dle § 8 zák. o přestupcích č. 251/2016 Sb. v platném znění

- **věc s hodnotou menší než 10.000,-Kč, ale bylo použito násilí – vypáčená skříňka, šatna, šuplík…nebo násilí vůči osobě a snaha zmocnit se věci** – loupež, jedná se vždy o trestný čin
- škoda na odcizené věci od 10 000,- Kč výše je trestným činem krádeže dle ustanovení § 13 trestního zákoníku 40/2009 Sb.

Co dělat, když…

- Informaci, že krádež je hanebný čin a současně protiprávní jednání, sdělujte žákyním a žákům od počátku jejich docházky do vaší školy. Užitečné formy vštěpování bývají nejrůznější příběhy, při kterých děti buď dojme, anebo rozčílí následek takového jednání.
- Do školního řádu zapracujte sankce, které škola použije v případě, že se někdo dopustí krádeže při poskytování školských služeb nebo při s nimi přímo souvisejících činnostech.
- Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě by měl mít možnost pohovořit si o svém jednání s ředitelem nebo ředitelkou školy.
- Pečlivě se zabývejte příčinami. Některé jsou významně polehčující (dítě je ke krádeži donuceno někým jiným, z koho má strach). Někdy se může jednat i o formu kompulzivního chování, kterou je nutné řešit v rámci odborné péče.
- S náhradou způsobené škody postupujte jako u vandalismu. Preferujte nápravu vztahu mezi poškozeným a zlodějem – trvejte na tom, aby zloděj věc vrátil přímo poškozenému, omluvil se a nabídnul za své chování nějakou kompenzaci.
- Zákonné zástupce zloděje vyrozumívejte vždy až poté, kdy budete přesně znát příčiny, které dítě k takovému chování vedly a to zejména v případě menších dětí
- Jestliže se jedná o škodu většího rozsahu, vyrozumívejte Policii ČR a oznamte podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy.

- Každou nahlášenou krádeží se zabývejte, vyšetřujte ji. Je to důležité poselství jak pro poškozeného, tak pro zloděje. Jakmile budete k dětem mít proslovy o krádežích, **nezačínejte je tím, že si všichni mají na své věci dávat dobrý pozor** a vy jste jim říkali, že si to či ono nemají do školy nosit nebo to mají zamykat. Tyto informace často vyznívají, **jako by za krádež mohl poškozený, nikoliv zloděj**. Jakoby normální bylo všechno zamykat a ne nekrást. Rozhovory s poškozeným po nahlášení krádeže rovněž nezačínejte tímto způsobem.
- krádeži a jejím šetření proveďte záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – kdy – kde – jak – proč – čím…

5. ŠKOLNÍ ŠIKANOVÁNÍ

Je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a opakované užití fyzických a psychických útoků jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování.

Opatření a prevence

- Školní řád (směrnice nabývá účinnosti 1.9.2023)

  Projevy šikanování, rasismu, xenofobie, násilí, omezování osobní svobody, ponižování apod., kterých by se dopouštěli jednotliví žáci nebo skupiny žáků vůči jiným žákům nebo skupinám žáků či zaměstnancům, jsou v prostorách školy a při školních akcích přísně zakázány a jsou považovány za hrubý přestupek proti řádu školy a slušným mravům.

- Adaptační kurz 6. ročníků – utváření třídního kolektivu, seznámení s třídním učitelem
- Třídnické hodiny – systematická a odborná práce se třídou
- Témata související s prevencí šikany v předmětech občanské výchovy, výchovy ke zdraví, tělesné výchovy, prvouky
- Vykonávání dohledů učitelů v rizikových prostorách
- Dodržování školního řádu
- Schránka důvěry pro žáky a pro rodiče
- Spolupráce s rodiči a jejich včasná informovanost
- Spolupráce školy na eliminaci mimoškolní šikany
- Krizový plán – šikana (mapování situace) + řešení šikany

Co dělat, když…

Základní krizový scénář pro výbuch skupinového násilí (Kolář, 2011)

První (alarmující) kroky pomoci
1. Zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany

2. Bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

Příprava podmínek pro vyšetřování
3. Zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy
4. Zabránění domluvě na křivé výpovědi
5. Pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
6. Oznámení na policii, paralelně - navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

Vyšetřování
7. Rozhovor s obětí a informátory
8. Nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků
9. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
10. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory

Léčba
11. Metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny

Příloha 2: Rozdíly mezi šikanováním a škádlením (Kolář, 2011)

ŠKÁDLENÍ	ŠIKANOVÁNÍ
Definice: Škádlení patří k rovnocenným, kamarádským nebo partnerským vztahům. Chápáno je jako projev přátelství. Za škádlení se považuje žertování (popichování, zlobení) za účelem dobré nálady a není v něm vítěz ani poražený.	**Definice:** Šikanování patří do násilných a závislostních vztahů. Za šikanování se považuje, když jeden nebo více žáků úmyslně a opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že dítěti někdo, komu se nemůže ubránit, dělá, co je mu nepříjemné, co ho ponižuje nebo to prostě bolí.
1. Záměr: Vzájemná legrace, radost a dobrá nálada.	**Záměr:** Ublížit, zranit a ponížit.
2. Motiv: Náklonnost, sblížení, seznamování, zájem o druhé. Rozpouštění napětí ve třídě a navozování uvolněné a pohodové atmosféry. Zodolňování, zmužnění.	**Motiv:** Základní tandem - moc a krutost. Další motivy překonávání samoty, zabíjení nudy, zvědavost ala Mengele, žárlivost, předcházení vlastnímu týrání, vykonání něčeho velkého…
3. Postoj: Respekt k druhému a sebeúcta.	**Postoj:** Devalvace, znevážení druhého
4. Citlivost: Vcítění se do druhých.	**Citlivost:** Tvrdost a nelítostnost.
5. Zranitelnost: Dítě není zvýšeně zranitelné a přecitlivělé.	**Zranitelnost:** Bezbrannost, oběť se neumí, nemůže či nechce bránit.
6. Hranice: Obě strany mají možnost obhájit své osobní teritorium. Vzájemné vnímání a respektování verbálních i neverbálních limitů. Při divočejším škádlení žádný nepoužije své plné síly nebo silnější mírní své akce.	**Hranice:** Prolamování hranic, „znásilňování“ druhého. Silnější strana nebere ohled na slabšího. Oběť dává najevo, že je jí to nepříjemné, útočníci pokračují dál. Někdy sadomasochistická interakce.
7. Právo a svoboda: Rovnoprávnost účastníků. Dítě se může bránit a škádlení opětovat, případně ho může zastavit a vystoupit z něho.	**Právo a svoboda:** Bezpráví. Pokud se dítě brání nebo dokonce „legraci“ oplatí je tvrdě ztrestáno!
8. Důstojnost: Zachování důstojnosti. Dítě nemá pocit ponížení. Necítí se trapně a uboze.	**Důstojnost:** Ponížení lidské důstojnosti. Dítě je zesměšňováno a ponižováno.
9. Emoční stav: Radost, vzrušení ze hry, lehké naštvání. I nepříjemné! Ale ne bezmoc.	**Emoční stav:** Bezmoc! Strach, stud, bolest. Nepříjemné a bolestivé prožívání útoku.
10. Dopad: Podpora sebehodnoty, pozitivní nálada.	**Dopad:** Pochybnosti o sobě, nedostatek důvěry, úzkost, deprese. Dítě má strach ze školy.

PŘÍLOHA 3: Základní formy šikany (Kolář, 2011)

Šikana podle typu agrese – prostředku týrání	fyzická, psychická a smíšená šikana, kyberšikana – jako specifická forma psychické šikany
Šikana podle věku a typu školy	šikana mezi předškoláky, žáky prvního stupně a druhého stupně, učni, gymnazisty…, šikana mezi vysokoškoláky
Šikana z genderového hlediska	chlapecká a dívčí šikana, homofobní šikana, šikana chlapců vůči děvčatům, šikana dívek vůči chlapcům
Šikana odehrávající se ve školách s různým způsobem řízení	na jedné straně škola s demokratickým vedením a na druhé straně škola, případně výchovný ústav, kde je tvrdý hierarchicko-autoritativní systém
Šikana podle speciálních vzdělávacích potřeb aktérů	šikana neslyšících, nevidomých, tělesně postižených, mentálně retardovaných žáků apod.

6. KYBERŠIKANA

Zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoků pak určuje její závažnost.

Příčina vzniku:

- Je to „normální“
- Nuda
- Konflikty a spory ve třídě
- Rozpad přátelství
- Proměna třídního kolektivu
- Zveřejnění osobních informací
- Uvolnění, uznání pachatele
- Demonstrace síly, strach
- Posílení pocitu sounáležitosti

Opatření a prevence:

- Školní řád (směrnice nabývá účinnosti 1.9.2023)

  Své mobilní zařízení máš vypnuté jak při vyučovací hodině, tak i o přestávkách, s výjimkou, kdy ti povolí práci s mobilním telefonem vyučující. Mobilní telefon můžeš mít zapnutý také v případě zdravotních důvodů (kontrola zákonného zástupce – užívání léků, diabetes,….), ale vždy s oznámením vyučujícímu. Přestávka slouží k tvému odpočinku, svačině, hygieně, ale i ke komunikaci se spolužáky a přípravě na další hodinu. V případě porušení tohoto pravidla budeš kázeňsky potrestán a tvůj telefon bude po dobu vyučování uschován v kanceláři školy. Po skončení vyučování si jej vyzvedneš. O tvém jednání budou informováni rodiče.

  (Poznámka – mobilní telefon a další aktivní zařízení můžeš používat ve vyučování pouze ve shodě s bodem 4 těchto pravidel.)

- Blokace stránek se sociální komunikací (Facebook, Instagram, Tik-Tok…)
- Témata související s prevencí kyberšikany v předmětech občanské výchovy, výchovy ke zdraví (preventivní programy)
- Posílení empatií mezi žáky
- Vést žáky k úctě druhým
- Dávat pozitivní zpětnou vazbu

Co dělat, když…

- Krizový plán - kyberšikana

Chronologická posloupnost jednotlivých kroků řešení z pozice školy a oběti (a rodiče)

Z pozice školy (ŠMP, TU, ředitele, IT…)	**Z pozice oběti (a rodiče)**
Zajistěte ochranu oběti Kontaktujte operátora mobilní sítě nebo zřizovatele www stránek, profilu…atd. (viz přílohy 4. a 5.)	**Ukončete komunikaci** Nekomunikujte s útočníkem, nesnažte se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožujte, nemstěte se. Cílem útočníka je vyvolat v oběti reakci, ať už je jakákoli.
Zajistěte dostupné důkazy s podporou IT kolegy (viz příloha 5.)	**Blokujte útočníka** Zamezte útočníkovi přístup k vašemu účtu nebo telefonnímu číslu a je-li to v dané situaci možné, i k nástroji či službě, pomocí které své útoky realizuje (kontaktujte poskytovatele služby).
Důkladně vyšetřete a žádejte odb. pomoc Vyšetřete všechny souvislosti se zjištěným incidentem. Zajistěte si podporu a pomoc externího pracovníka (IT expert, PPP, policie,….). Kontaktujte a spolupracujte s MySpace, Facebookem, nebo jakýmkoli jiným webovým prostředím, kde ke kyberšikaně došlo.	**Oznamte útok, poraďte se s někým blízkým, vyhledejte pomoc** Svěřte se blízké osobě. Pro uchování důkazů oslovte někoho, kdo má vyšší IT gramotnost. Kontaktujte školu a specializované instituce (PPP, policii, SVP, LD, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psychology apod.).
Opatření Zvolte takové opatření a řešení, které je odpovídající závažnosti prohřešku a důsledkům, které agresor způsobil.	**Uchovejte důkazy** Uchovejte a vystopujte veškeré důkazy kyberšikany (SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, uložte www stránky apod.). Na základě těchto důkazů může být proti útočníkovi či útočníkům zahájeno vyšetřování. (postup viz příloha).
Informujte a poučte rodiče Informujte rodiče oběti i rodiče kyberagresora. Postup a zásady sdělování informací jsou stejné jako u „klasické šikany“ (např. NE konfrontace oběti a agresora).	**Žádejte konečný verdikt** Po prošetření celého případu trvejte na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí.
Poučte rodiče o tom, koho mohou (je vhodné) kontaktovat (Policie ČR, OSPOD, PPP, právní zástupce atd.). Některé případy kyberšikany nespadají do kompetence školy.	
Žádejte konečný verdikt a informace Při zapojení a následně celém prošetření případu trvejte na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí (PČR…) a dalších subjektů (rodiče).	
Postihy Při postizích agresorů postupujte v souladu se Školním řádem a již vypracovaným krizovým plánem.	

Doporučené odkazy

- **www.saferinternet.cz** - Informace na téma kyberšikana
- **www.bezpecne-online.cz** - Stránky pro teenagery, rodiče a učitele s informacemi o bezpečném používání internetu, prevenci a řešení kyberšikany
- **www.protisikane.cz** - Informace o kyberšikaně a jejích projevech
- **www.minimalizacesikany.cz** - Praktické rady pro rodiče, učitele a děti, jak řešit šikanu a jak jí předcházet
- **http://prvok.upol.cz** - Centrum prevence rizikové virtuální komunikace UPOL, v sekci
- **www.sikana.org** - Stránky občanského sdružení Společenství proti šikaně
- **E-Bezpeci** (**www.e-bezpeci.cz**) - projekt zaměřený na prevenci rizikového chování na Internetu (kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking, sociální sítě, sociální inženýrstvi, sexting atd.)
- **Poradna E-Bezpeci** (**www.napisnam.cz**) - poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu

7. RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ V DOPRAVĚ

Jednání, které vede v rámci dopravního kontextu k dopravním kolizím a následně k úrazům nebo úmrtím.

1. STUPEŇ – chodec, cyklista, cyklista v městském provozu, cestující hromadná doprava

2. STUPEŇ – in-line bruslař (chodec), cyklista v městském provozu, cestující hromadnou dopravou

Rizikové chování

- Způsobené vlivem návykových látek
- Způsobené neznalostí dopravních předpisů
- Způsobené osobnostními faktory (agresivní jednání, přeceňování vlastních schopností)

Rizikové situace

- Cesta do školy
- Chování v dopravě během poledních přestávek
- Chování v dopravě během prázdnin

Opatření, prevence

- Dopravní výchova I. stupně
- Výchova ke zdraví – Bezpečně na silnicích (II. stupeň)

Pozitivní faktory

- Osvěta rodičů v dopravní výchově
- Systematická výchova od školky
- Sebepoznání nebo-li jak reagují v daných situacích
- Spolupráce s odbornými zařízeními (městská policie, dopravní policie, BESIP – nácvik na dopravním hřišti)
- Mapa bezpečné cesty do školy

DALŠÍ RIZIKOVÉ FORMY CHOVÁNÍ

- **Poruchy příjmu potravy** = mentální anorexie a bulimie představují ve svých projevech mezní polohy jídelního chování od život ohrožujícího omezování příjmu potravy až po přejídání spojené se zvracením nebo jinou nevhodnou kompenzací energetického příjmu
  - pro obě poruchy je příznačný nadměrný strach z tloušťky, nespokojenost s tělem a nadměrná snaha o dosažení štíhlosti a její udržení
- **Syndrom týraného dítěte - CAN** = syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte - jde o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která je pro naší společnost nepřijatelná
- **Homofobie** = zahrnuje postoje a chování vyjadřující nepřátelství vůči lidem s menšinovou sexuální orientací či pohlavní identitou, respektive vůči lidem, kteří vybočují z běžných genderových norem
- **Extremismus** = které je vědomě konáno ve prospěch politických, náboženských a etnických hnutí a ideologií, která směřují proti základům demokratického ústavního státu

  Rasismus = které na základě přisouzení psychických a mentálních schopností a dovedností skupinám definovaným podle biologického, rasového či národnostního původu tyto příslušníky těchto skupin hodnotí a případně je i poškozuje

  Xenofobie = na základě subjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojímány a v krajních případech může vést k jejich poškozování, což vyvolává protireakci

  Antisemitismus = poškozuje objekt židovského charakteru kvůli tomu, že tomuto objektu přisuzuje určité negativní vlastnosti či symbolický význam na základě subjektivní percepce židovství.